

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
Wstęp	19
Rozdział 1	
Wprowadzenie	21
1. Pojęcia i definicje związane ze zdrowiem ludności	21
1.1. Kształtowanie się pojęcia „zdrowie”	21
1.2. Definicja zdrowia	22
1.3. Kryteria i ocena zdrowia	23
1.3.1. Czynniki determinujące zdrowie człowieka	23
1.3.2. Profilaktyka	24
1.3.2.1. Podział działań profilaktycznych według WHO	24
1.3.2.2. Podział działań profilaktycznych stosowany w praktycznej codziennej działalności poszczególnych ogniw administracji	24
1.3.2.3. Zadania profilaktyki spełniane przez służbę zdrowia	25
1.3.2.4. Podział działań profilaktycznych według Stefana Kleczkowskiego	25
1.3.3. Wychowanie zdrowotne	25
1.3.4. Edukacja zdrowotna	26
1.3.5. Zakres i zadania zdrowia publicznego	27
1.3.5.1. Definicje promocji zdrowia	27
1.3.5.2. Definicje zachowań zdrowotnych	29
1.3.5.3. Typologia zachowań zdrowotnych	29
1.3.5.4. Społeczne uwarunkowania zachowań zdrowotnych	30
2. Problemy demograficzne ludności świata	31
3. Zdrowie publiczne w polityce zdrowotnej państwa	33
3.1. Zdrowie publiczne w latach 1918–1935	33
3.2. Zdrowie publiczne w latach 1936–2001	35
3.3. Problemy zdrowia publicznego w exposé premierów	37
3.4. Narodowy Program Zdrowia	42
Rozdział 2	
Metody epidemiologiczno-statystyczne w badaniach zdrowia publicznego	44
1. Zdrowie i mierniki jego oceny	44
1.1. Mierniki zdrowia	44

1.1.1. Mierniki negatywne	44
1.1.2. Mierniki pozytywne	46
1.1.3. Mierniki narażenia zdrowia (ryzyka)	46
2. Epidemiologiczne metody badawcze	47
2.1. Pomiar w badaniach epidemiologicznych	47
2.2. Planowanie badań epidemiologicznych	47
2.3. Epidemiologiczne metody badawcze w epidemiologii opisowej	48
2.3.1. Zasady formułowania hipotez roboczych	48
2.3.2. Epidemiologiczne metody badawcze w epidemiologii analitycznej	48
2.3.2.1. Badania retrospektywne	49
2.3.2.2. Badania prospektywne	49
2.3.3. Epidemiologiczne metody badawcze w epidemiologii eksperymentalnej	49
2.3.4. Badania screeningowe	50
3. Narzędzie badawcze (kwestionariusz – ankieta)	54
3.1. Projekt badania ankietowego	54
3.2. Budowa kwestionariusza – ankiety	54
3.2.1. Kodowanie kwestionariuszy – ankiet	56
3.2.2. Kwestionariusz samozwrotny	56
3.2.3. Badanie ankietowe przeprowadzone przy pomocy ankietera	57
3.3. Przykładowy kwestionariusz – ankieta	57
4. Współczynniki i metody statystyczne	66
4.1. Wskaźniki zdrowia	66
4.2. Metody statystyczne	67
4.3. Testy statystyczne	67
4.3.1. Współczynniki korelacji rang Spearmana	67
4.3.2. Test t-Studenta	68
4.3.3. Test F	70
4.3.4. Test Chi-kwadrat	71
4.3.5. Test Wilcoxon	73
Rozdział 3	
Zagrożenia zdrowia ludności	75
1. Nikotynizm	75
1.1. Skala problemu	80
1.2. Walka z nałogiem	81
1.3. Działanie dymu z papierosa na organizm człowieka	82
1.4. Rzucenie palenia	84
2. Narkomania	97
2.1. Fazy rozwoju narkomanii	101
2.2. Narkotyki a niebezpieczeństwa ich zażywania	101
2.2.1. Amfetamina	101
2.2.2. Marihuana	102
2.2.3. LSD	102
2.2.4. Kokaina	102
2.3. Narkomania młodzieżowa	103

3. Alkoholizm	105
3.1. Szkodliwość alkoholu	106
3.2. Alkoholizm w Polsce	108
3.2.1. Leczenie farmakologiczne	109
3.2.2. Pomoc uzależnionym	109
3.2.3. Anonimowi Alkoholicy	110
3.2.3.1. Przekonania AA	110
3.2.3.2. Dwanaście tradycji AA	111
3.2.3.3. Historia AA	111
4. Środowiskowe zagrożenia zdrowia	112
4.1. Wpływ czynników meteorologicznych na organizm człowieka	112
4.1.1. Temperatura powietrza atmosferycznego	112
4.1.2. Wilgotność powietrza	113
4.1.3. Ruch powietrza	114
4.1.4. Ciśnienie atmosferyczne	114
4.1.5. Promieniowanie słoneczne i inne	116
4.1.6. Mikroklimat	117
4.2. Wpływ zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby na organizm człowieka	118
4.2.1. Zanieczyszczenia powietrza	118
4.2.2. Zanieczyszczenia wody	121
4.2.3. Zanieczyszczenia gleby	122
4.3. Zagrożenia ze strony środowiska przemysłowego	123
4.3.1. Metale szkodliwe	123
4.3.2. Hałas	128
4.4. Zagrożenia ze strony środków owadobójczych i ochrony roślin	128
5. Zanieczyszczenia żywności	133
5.1. Naturalne substancje toksyczne w żywności	133
5.2. Zanieczyszczenia mikrobiologiczne żywności	136
6. Wybrane choroby zakaźne – wirusowe zapalenie wątroby (WZW)	151
6.1. Wirusowe zapalenie wątroby typu A	151
6.2. Wirusowe zapalenie wątroby typu B	152
6.3. Wirusowe zapalenie wątroby typu C	153
6.4. Wirusowe zapalenie wątroby typu D	154
6.5. Wirusowe zapalenie wątroby typu E	154
7. Podstawowe pojęcia z zakresu epidemiologii	154

Rozdział 4

Stan zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej	157
1. Historia	157
2. Główne problemy zdrowotne	157
2.1. Zachowania zdrowotne dzieci i młodzieży	159
2.2. Zachowania ryzykowne dla zdrowia	160
2.3. System profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami	160
2.4. Cele i główne kierunki działań profilaktycznych	161

2.5. Edukacja zdrowotna	161
2.5.1. Najczęstsze schorzenia leczone w podstawowej opiece zdrowotnej	162
2.5.2. Najczęstsze przyczyny hospitalizacji w szpitalach	162
2.6. Otyłość	162
2.7. Anoreksja	164
2.7.1. Kryteria diagnostyczne	164
2.7.2. Postacie zaburzenia	165
2.7.3. Statystyka	167
2.7.4. Leczenie	167
2.8. Bulimia	167
2.9. Szpitalne leczenie zaburzeń odżywiania	168
2.10. HIV/AIDS – choroba ludzi młodych	169
2.11. Ciąża i poród u młodocianych jako problem społeczny i zdrowotny	169
2.12. Palenie tytoniu	170
2.13. Alergie u dzieci	170
2.14. Badania prenatalne	171
2.15. Badania okresowe stanu zdrowia dziecka	171
2.16. Problemy społeczne młodych osób	172
3. Choroby zakaźne wieku dziecięcego	173
3.1. Zakażenia wrodzone	173
3.2. Choroby objawiające się głównie zmianami w jamie ustnej i gardle	174
3.3. Choroby wysypkowe	175
3.4. Pozostałe choroby charakterystyczne dla wieku dziecięcego	176
3.5. Schemat szczepień ochronnych	177

Rozdział 5

Problemy socjotypowe i zdrowotne ludzi starszych	179
1. Gerontologia	179
1.1. Rys historyczny	180
1.2. Podstawowe pojęcia związane z gerontologią	180
2. Problemy starzenia się i starości człowieka	183
2.1. Sytuacja zdrowotna i socjotypowa ludzi starszych w Polsce	183
2.2. Statystyka	183
2.3. Stan zdrowia osób starszych	183
2.4. Teorie procesu starzenia się	188
2.4.1. Teoria zegarowa	188
2.4.2. Teoria błędów L. Orgela	189
2.4.3. Teoria immunologiczna	189
2.4.4. Teoria wolnych rodników	189
2.4.5. Teoria wiązań krzyżowych	190
2.5. Różnice w starzeniu się i przekwitaniu kobiet i mężczyzn	190
2.5.1. Biologiczne, społeczne i medyczne starzenie się człowieka	190
2.5.2. Biologiczne i medyczne dolegliwości starych ludzi	191
2.5.3. Przez całe życie kobieta starzeje się wolniej	191

3. Przedpole starości	194
3.1. Hormony	195
3.2. Stres	195
3.3. Dieta	196
4. Długowieczność – jak długo można żyć?	197
4.1. Palenie tytoniu	199
4.2. Alkoholizm	199
4.3. Lekarstwa i chemia	200
4.4. Nadwaga	200
4.5. Dieta	200
4.6. Aktywność fizyczna	200
4.7. Regularne kontrolne badania lekarskie	201
4.8. Stres	201
4.9. Przykłady długowieczności w świecie ludzi	201
4.10. Długowieczność w świecie roślin i zwierząt	203
4.11. Długowieczność Polaków	204
5. Kierunki pomocy i opieki geriatrycznej	205
6. Stan zdrowia ludzi starszych	207
6.1. Choroby ludzi starszych	207
6.1.1. Choroba Alzheimera	211
6.1.2. Cukrzyca u osób w wieku podeszłym	217
6.1.2.1. Epidemiologia	218
6.1.2.2. Patogeneza	218
6.1.2.3. Powikłania cukrzycowe	219
6.1.2.4. Diagnostyka	220
6.1.2.5. Leczenie	220
7. Przemoc wobec osób starszych i wśród nich	222
7.1. Agresja w domach opieki społecznej dla seniorów	222
7.2. Przemoc wobec osób starszych	224
8. Stereotyp człowieka starego w opinii publicznej	226
9. Organizacja opieki nad człowiekiem starym w Polsce i na świecie	229
9.1. Finlandia	232
9.2. Norwegia	233
9.3. Szwecja	234
9.4. Wielka Brytania	235
9.5. Stany Zjednoczone	236
9.6. Japonia	237
9.7. Niemcy	237

Rozdział 6

Choroby cywilizacyjne	239
1. Choroby układu krążenia	239
1.1. Nadciśnienie tętnicze	240
1.2. Choroba wieńcowa	242
1.3. Dusznicza bolesna	244

2. Cukrzyca	244
2.1. Epidemiologia cukrzycy	244
2.2. Podział cukrzycy	246
2.3. Rozpoznanie cukrzycy	247
2.4. Powikłania przewlekłe cukrzycy	247
2.5. Powikłania ostre cukrzycy	248
3. Gruźlica	249
3.1. Zapobieganie	250
3.2. Szczepionka przeciw gruźlicy	251
3.3. Gruźlica w liczbach	251
4. Przewlekła obturacyjna choroba płuc (POCHP)	252
5. Astma oskrzelowa i choroby alergiczne	252
5.1. Przyczyny astmy	252
5.2. Podział	253
5.3. Specyficzne postacie astmy oskrzelowej	254
6. Alergia	254
6.1. Przyczyny i zapobieganie	255
6.2. Objawy	257
7. SARS	257
7.1. Rozwój epidemii	258
7.2. Przyczyny	258
7.3. Szerzenie się choroby	258
7.4. Objawy	258
8. Czynniki ryzyka chorób układu krążenia	259
8.1. Czynniki ryzyka chorób układu krążenia	259
8.2. Nadwaga i otyłość	260
8.3. Nadciśnienie tętnicze	261
8.4. Wysoki poziom cholesterolu	262
8.5. Cukrzyca typu II	263
8.6. Palenie tytoniu	264
8.7. Brak regularnego wysiłku fizycznego	265
8.8. Nadużywanie alkoholu	266
8.9. Zmiana stylu życia	266
9. Choroby nowotworowe	267
9.1. Charakterystyka ogólna nowotworu	267
9.2. Rodzaje nowotworów	268
9.3. Podstawowe objawy najczęściej występujących nowotworów	271
9.3.1. Rak sutka	271
9.3.2. Rak płuc	271
9.3.3. Rak szyjki macicy	272
9.3.4. Rak gruczołu krokowego	272
9.3.5. Rak żołądka	272
9.3.6. Rak jelita grubego	273
9.4. Leczenie choroby nowotworowej	273
9.4.1. Zalecenia Polskiego Komitetu Zwalczania Raka	274
9.4.2. Siedem znaków ostrzegawczych	275

9.5. Statystyki	275
9.6. Szczepionka	276
Rozdział 7	
Lecznictwo sanatoryjne w Polsce	277
1. Medycyna uzdrowiskowa	278
1.1. Kierunki działalności zakładów uzdrowiskowych	278
1.2. Zasoby naturalnych surowców leczniczych	279
1.3. Mechanizm działania bodźców leczniczych	280
1.4. Metody lecznicze	281
1.5. Wskazania i przeciwwskazania do leczenia uzdrowiskowego	284
2. Profile lecznicze uzdrowisk	288
Rozdział 8	
Służba medycyny pracy	291
Rozdział 9	
Państwowa Inspekcja Sanitarna	300
1. Podstawy prawne działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej – rys historyczny	300
2. Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej	310
3. Struktura organizacyjna i podporządkowanie w Państwowej Inspekcji Sanitarnej	311
4. Zadania i zakres działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej	311
5. Akty prawne dotyczące działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej	320
Rozdział 10	
Szpitalnictwo	343
1. Historia	343
2. Obecna sytuacja	344
3. Rodzaje szpitali	345
3.1. Szpitale kliniczne	345
3.2. Szpital psychiatryczny	346
3.3. Szpital polowy	346
3.4. Szpitale uzdrowiskowe	347
4. Leczenie szpitalne	347
4.1. Leczenie szpitalne i ambulatoryjna opieka specjalistyczna	347
4.2. Zmiany w systemie	347
4.3. Opieka specjalistyczna	348
Rozdział 11	
Publiczna służba krwi	349
1. Jednostki organizacyjne publicznej służby krwi	349
2. Historia	351
3. Przepisy prawne	352
4. Dawcy krwi	352
5. Pobieranie krwi i oddzielanie jej składników	353

6. Wydawanie krwi	357
7. Krwiolecznictwo	357
8. Przechowywanie krwi i jej składników	358
9. Składniki krwi i produkty krwiopochodne	358
Rozdział 12	
Ratownictwo medyczne	362
1. Historia ratownictwa	362
2. Ratownik	363
3. Kamienie milowe w rozwoju medycyny ratunkowej w Polsce	363
4. Systemy ratownictwa na świecie	364
5. System medycyny ratunkowej	366
6. Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) + System Ratownictwa Medycznego = Zintegrowany System Ratownictwa Medycznego	367
7. Szpitalny Oddział Ratunkowy	369
8. Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy	371
Rozdział 13	
Orzecznictwo lekarskie	375
1. Wypadek przy pracy	375
2. Orzekanie o wypadkach przy pracy	376
3. Instytucje orzekające	376
4. Stopnie niepełnosprawności	376
5. Orzeczenie	377
6. Podstawa prawna	378
7. Wniosek o wydanie orzeczenia	378
8. Orzekanie o niezdolności do pracy	379
9. Orzekanie o chorobach zawodowych	379
10. Postępowanie odwoławcze	379
Rozdział 14	
Opieka zdrowotna w państwach Unii Europejskiej	381
1. Polityka zdrowotna państw Unii Europejskiej	385
2. Komisja Wspólnot Europejskich	385
3. Jakość opieki zdrowotnej	391
Rozdział 15	
Ochrona zdrowia w wybranych państwach na świecie	393
1. Ochrona zdrowia w Kanadzie	393
2. System opieki zdrowotnej w Australii	396
2.1. Struktura organizacyjna systemu ochrony zdrowia w Australii	396
2.1.1. Podstawowa opieka medyczna – <i>primary health care</i>	396
2.1.2. Opieka specjalistyczna – <i>secondary care</i>	397
2.1.3. Opieka szpitalna – <i>tertiary care</i>	397
2.2. Finansowanie systemu ochrony zdrowia w Australii	398
2.3. Narodowe Programy Zdrowotne	399

3. System opieki zdrowotnej we Włoszech	400
3.1. Struktura i zarządzanie systemem opieki zdrowotnej	401
3.2. Kadra medyczna	403
3.3. Problemy ochrony zdrowia we Włoszech	404
4. Ochrona zdrowia w USA	405
4.1. Formy ubezpieczeń	405
4.1.1. Prywatne ubezpieczenia zdrowotne	405
4.1.2. Publiczne programy zdrowotne	405
4.2. System opieki zdrowotnej w USA	406
4.2.1. Trzy kierunki zmian w systemie opieki zdrowotnej USA	406
4.2.2. H.M.O. – <i>Health Maintenance Organization</i>	406
4.2.3. Organizacje współpracujące z Departamentem Zdrowia i Służb Publicznych	407
5. System opieki zdrowotnej we Francji	412
5.1. Ubezpieczenia zdrowotne	413
5.1.1. Rodzaje świadczeń wypłacanych z ubezpieczenia zdrowotnego	413
5.1.2. Finansowanie ubezpieczenia zdrowotnego	414
5.1.3. Organizacja systemu ubezpieczeń zdrowotnych	415
6. System opieki zdrowotnej w Japonii	417
6.1. Historia rozwoju opieki zdrowotnej w Japonii	418
6.2. Ubezpieczenia zdrowotne w Japonii	418
6.3. Organizacja opieki zdrowotnej	420
6.4. Zakłady opieki zdrowotnej	421
6.4.1. Szpitale	421
6.4.2. Kliniki	422
6.4.3. Zakłady położnicze	422
6.4.4. Finansowanie	423
7. Niemiecki system opieki zdrowotnej	424
7.1. System ubezpieczeń zdrowotnych	425
7.2. Państwowy system ubezpieczeń zdrowotnych	426
7.3. Prywatne ubezpieczenie zdrowotne	427
7.4. System składek	427
7.5. Opieka pielęgniarska – „piąty filar” systemu ubezpieczeń społecznych	428
7.6. Nagłe wypadki	428
7.7. Ubezpieczenie emerytalne	428
7.8. Inne ubezpieczenia społeczne	429
8. System opieki zdrowotnej w Wielkiej Brytanii	430
8.1. Kadry i infrastruktura	430
8.2. Planowanie	431
8.3. Realizacja zasady równości	432
8.4. Reforma z 1991 r.	433
8.4.1. Formułowanie priorytetów	434
8.4.2. Zreformowany system	435
9. Opieka zdrowotna w Afganistanie	436

9.1. Epidemiologia	436
9.2. System zdrowotny	436
9.3. Choroby transmisyjne (wg K. Korzeniowskiego)	438
10. Systemy ochrony zdrowia w krajach Trzeciego Świata	440
10.1. Trzeci Świat	440
10.2. Afryka	440
10.2.1. Kongo	440
10.2.2. Republika Federalna Nigerii	441
10.2.3. Republika Południowej Afryki (RPA)	442
10.3. Sri Lanka	443
10.3.1. Sytuacja demograficzna	443
10.3.2. Finansowanie	444
10.3.3. Priorytety ochrony zdrowia	444
10.4. Indie	444
10.4.1. Polityka zdrowotna	444
10.4.2. Styl życia	445
10.4.3. Zdrowie a środowisko	445
10.4.4. Organizacja	446
10.4.5. Finansowanie	446
10.4.6. System ochrony zdrowia	447
10.4.7. Plany pięcioletnie	447
10.5. Indonezja	448
10.5.1. Personel służby zdrowia	448
10.5.2. Finansowanie	449
Rozdział 16	
Promocja zdrowia	450
1. Rozwój pojęcia promocji zdrowia	450
2. Model promocji zdrowia	450
3. Szczególne zadania dla promocji zdrowia	459
4. Promocja zdrowia w Stanach Zjednoczonych	459
Rozdział 17	
Świadczenia opieki zdrowotnej finansowane ze środków publicznych	
w Polsce	464
1. Warunki udzielania i zakres świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	464
2. Zadania władz publicznych	464
3. Realizacja świadczeń opieki zdrowotnej	467
4. Lista oczekujących na udzielenie świadczenia	468
5. Leczenie poza granicami kraju	470
6. Świadczenia opieki zdrowotnej jako świadczenia gwarantowane	471
7. Agencja Oceny Technologii Medycznych	473
8. Zakres świadczeń opieki zdrowotnej	474
9. Programy zdrowotne	475
10. Dokumenty potwierdzające prawo do świadczeń opieki zdrowotnej	475

11. Zasady udzielania świadczeń opieki zdrowotnej	476
12. Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego	478
13. Składki na ubezpieczenie zdrowotne	479
14. Narodowy Fundusz Zdrowia	479
14.1. Postępowanie dotyczące zawierania umów ze świadczeniodawcami	484
14.2. Nadzór nad działalnością Funduszu	485
Rozdział 18	
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego	486
1. Rozporządzenie Ministra Zdrowia	486
2. Kierownictwo pierwszego Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego w Polsce	487
3. Struktura pierwszego Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego	487
4. Działalność naukowa NIZP	488
4.1. Zakład Chemii Farmaceutycznej	489
4.2. Zakład Leków Pochodzenia Naturalnego	489
4.3. Zakład Wyrobów Medycznych i Stomatologicznych	489
4.4. Zakład Leków Izotopowych	490
4.5. Samodzielna Pracownia NMR	490
4.6. Pracownia Metod Teoretycznych Obliczeń i Informatyki	490
4.7. Zakład Antybiotyków i Mikrobiologii	491
4.8. Zakład Biochemii i Biofarmaceutyków	491
4.9. Zakład Farmakologii	492
4.10. Zakład Biologii Komórki	492
4.11. Zakład Epidemiologii i Mikrobiologii Klinicznej	493
4.12. Zakład Profilaktyki Zakażeń i Zakażeń Szpitalnych	493
4.13. Samodzielna Pracownia Wirusologii	493
5. Działalność dydaktyczna NIZP	494
5.1. Zakład Chemii Farmaceutycznej	494
5.2. Zakład Leków Pochodzenia Naturalnego	494
5.3. Samodzielna Pracownia NMR	494
5.4. Zakład Antybiotyków i Mikrobiologii	494
5.5. Zakład Biochemii i Biofarmaceutyków	494
5.6. Zakład Farmakologii	494
5.7. Samodzielna Pracownia Cytometrii Przepływowej	495
5.8. Samodzielna Pracownia Mikroskopii Konfokalnej	495
5.9. Zakład Epidemiologii i Mikrobiologii Klinicznej	495
5.10. Zakład Mikrobiologii Molekularnej	496
5.11. Zakład Profilaktyki Zakażeń i Zakażeń Szpitalnych	496
5.12. Samodzielna Pracownia Wirusologii	496
6. Instytuty Zdrowia Publicznego w krajach Europy	496
7. Problemy pierwszego Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego w Polsce	497
8. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny	497
8.1. Zadania	497
8.2. Organy	499

8.3. Pracownicy	501
8.4. Struktura organizacyjna	501
8.5. Gospodarka finansowa	502
8.6. Reprezentacja i przedstawicielstwo	502
Rozdział 19	
Wojewódzkie Centra Zdrowia Publicznego	503
Rozdział 20	
Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego	
w razie choroby i macierzyństwa	512
Rozdział 21	
Pomoc społeczna	525
Rozdział 22	
Ochrona zdrowia psychicznego	533
Rozdział 23	
Dodatek: Ważniejsze definicje i pojęcia z zakresu zdrowia publicznego	543
Aneks	611
Bibliografia	619
Indeks osób	625
Indeks rzeczowy	627